

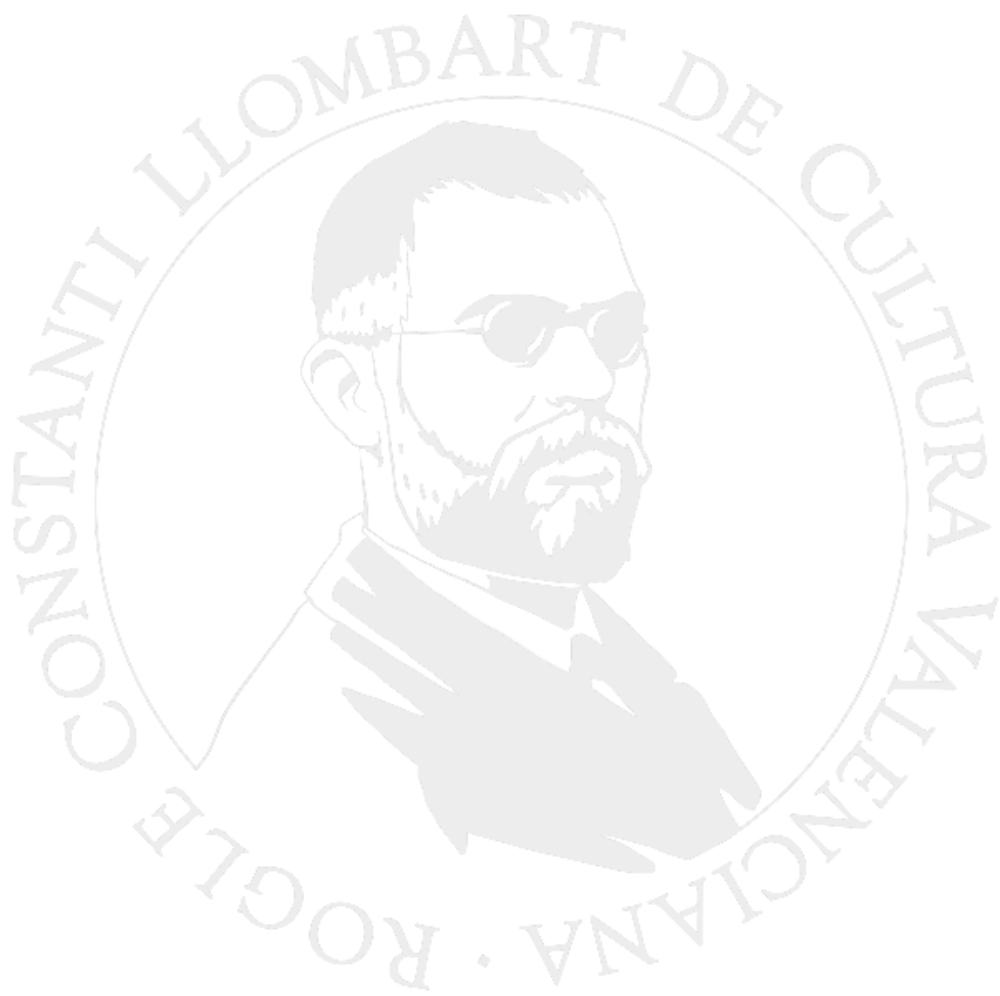
Naturalment, valencians

Josep Mª Bayarri
rebat el pancatalanisme
d'Eduard Martínez Ferrando

(Una polemica oberta en el semanari *El Camí* en 1933)

Rogle Constanti Llombart

Il·lustració de la portada: *Josep Maria Bayarri*, per Fernando Cabedo Torrents, en *101 hijos ilustres del Reino valenciano*. Volum II, de Vicente Añón (Direcció). Autoedició. València, 1978.

Index:

1. Preambul
2. Els protagonistes
3. Els precedents:
 - “Pancatalanisme o falornies” I
 - “Pancatalanisme o falòrnies” II
4. La causa immediata:
 - “Per què me sent pancatalaniste” I
 - “Per què me sent pancatalaniste” II
5. La resposta pertinent:
 - “Naturalment, valencians” I
 - “Naturalment, valencià” II
 - “Naturalment, valencià” III
6. Declinant una dedicatòria:
 - “Por qué no puedo ser pancatalanista”

1. Preambul

“Naturalment, valencians”. Aixina nos sentim molts dels qui considerem que Valencia es la nostra patria, que lo valencià ha de ser lo prioritari per a nosatres i que els nostres progrés i benestar han d'estar en les nostres mans, i no supeditats a interessos foraneus.

Aixina degue de sentir-se Josep Mª Bayarri quan posà eixe titol al seu escrit, publicat en tres numeros del semanari *El Camí* entre setembre i octubre de 1933, en el qual eixia al pas d'uns articles que, en les setmanes previes, i en el mateix mig, havia publicat Eduard Martínez Ferrando.

Pero este es el final d'una serie de repliques i contrarreplicues que comença en l'alcoya Roger Boty (Boti), domiciliat llavors en la capital valenciana, i en algunes de les col·laboracions que est havia realitzat en *El Pueblo*. Valga com a mostra la que titulà “Apuntes para el estatuto Valenciano. Comentando a los señores Reig y Valera. Contesta la Historia” que publicava en dos entregues els dies 1 i 3 de desembre de 1932. El professor Boty, a banda de fer un erudit recorregut històric i literari sobre Valencia i els valencians, venia a criticar d'esta manera als senyors aludits:

“Y a propósito de Cataluña

Tanto el señor Reig como el señor Valera, en el mitin de Alcira, han hecho una apología de Cataluña y del pueblo catalán. Estoy de perfecto acuerdo con dichos señores en cuanto a ensalzar las virtudes y patriotismo de otros pueblos.

[...]

Pero en lo que no estoy de acuerdo con los señores Reig i Valera es en esa su quimera de posponer siempre nuestra Valencia a Cataluña. Esa su obstinación porfiada de colocarnos a los valencianos en un escalafón secundario. Esa su pertinaz equivocación en querer colocar siempre a la gloriosa nación valenciana en segundo plano detrás de Cataluña y Castilla. Esa incomprensible terquedad de llamarnos catalanes y querer que porque si, sin lógica, sin sentimiento ni afinidad alguna tenga que ser Valencia tierra catalana. Esa su deplorable pesadez de lanzar a los cuatro vientos su inexplicable aberración de que en el país valenciano hablamos catalán. Esa su falta de sentido común en dar apellido de catalán a todo lo nuestro, a nuestros clásicos, a nuestros libros, a nuestras grandezas, a nuestra Historia, a nuestras glorias.”¹

Martínez Ferrando responia ad est escrit en uns articles titulats “Pancatalanisme o falòrnies” (*El Camí*, num. 79 i 80). Una replica que anava pujada de to, puix no es llimitava a contraargumentar, sino que arribava inclús a la descalificació personal de Boty. Pero, com pareix ser que la polemica no trobà resposta, almenys immediata, Ferrando seguí justificant la seua postura sobre la catalanitat de Valencia en “*Per què me sent pancatalaniste*”, lo qual, si bé resultava lo més normal per ad ell –ya havia manifestat el seu ideari en el pamflet *Síntesi del criteri valencianista* (1918)–, no ho era per al general dels valencians ni dels valencianistes, i tingue rapidament contestació en l'escrit de Josep Mª Bayarri “Naturalment, valencians”, que en les dos ultimes entregues postillà “Naturalment, valencià”.

¹ BOTY, Roger. “Apuntes para el Estatuto Valenciano. Comentando a los señores Reig y Valera. Contesta la Historia”. *El Pueblo*, num. 13.928. 1 de desembre de 1932. p. 1.

Hi hague una atra resposta –que tambe nos ha paregut oportu transcriure–: fon la de Francesc Martínez i Martínez, que, en tot el respecte i molt educadament, venía a declinar la dedicatoria de la que havia segut objecte en l’articul de Martínez Ferrando, a l’hora que s’oponia radicalment i raonadament al seu argumentari, el qual se basava en falacies i en pura ideologia neoimperialista, i que contenia –hui pocs dubtarien en afirmar-ho– una bona dosis de carrega supremacista.

A Bayarri no hague de sorprendre-li massa l’explicitacio del pensament de Martínez Ferrando, puix este no feya mes que reafermar-se en la seua ideologia, plasmada, com ya s’ha dit, en 1918, declarant-se obertament catalanofil; actitud respectable en lo personal, pero no tant quan l’autor, sobrepasant eix ambit, anava mes llunt, fent-la general a tots els valencians, qüestionant la seua singularitat. Pretenia que estos assumiren, sense cap regomello, el seu pensament, que es resumia en que els valencians en realitat eren catalans i la societat valenciana era un apendix de la catalana –aixó sí, en alguna llaugera variant–, i recorria a la constant cançoneta de que compartien llengua i cultura i –¿per qué no?– tambe etnos, economia, interessos, etc., etc., fins a defendre una identificacio completa. Açó sobrepassava tot lo tolerable i la contestacio a dit posicionament no es feu d’esperar.

Bayarri fon u dels qui no tardà en rebatre, punt per punt, aquella particular concepcio sobre l’identitat nacional valenciana, la qual cosa no degue resultar-li massa complicada davant arguments tan poc coherents i en absolut solits. Com s’ha dit, Francesc Martínez i Martínez² sera l’atre que no dubtà en respondre, i mes, segurament, en considerar-se utilitat per Ferrando.

El context politic llavors era propici per al desenroll del valencianisme; este es manifestava conceptualment com un moviment plural socioculturalment i politicament, pero participava en conjunt d’un projecte: conseguir l’autonomia per als valencians a través de la confeccio d’un estatut. Este projecte, com tants atres, se frustraria per eixos badalls, a vegades grans clavills, que el propi valencianisme presentava, lo qual resultava un problema per a arraiar i fer-se atractiu i fort en la societat. El que una minima part mantinguera i fera gala d’eixa concepcio sucursalista i de sumissio cap a tot lo catala –de la que es mostra Martínez Ferrando–, era prou per a crear conflicte i impedir la consolidacio i acceptacio de l’ideari valencianiste per part d’una societat a la que s’havia de conscienciar vencent la castellanisacio de les seues elits, el poc o nul pes politic de Valencia en el conjunt de l’Estat i els recels provincialistes. Estos factors entorpien el progrés i consolidacio del valencianisme i impediren que una gran massa arribara a acceptar els postulats politics que propugnava; en major rao si estos anaven carregats de messages pancatalanistes que qüestionaven la personalitat i singularitat valenciana.

Ha passat prop d’un sigle i els valencians seguim entrepeçant en la mateixa pedra. Es dificil trobar recolzament per a una força autoctona que es manifeste independent i d’estricta obediencia valenciana en el camp de lo social, de lo economic, de lo cultural o de lo politic. Les dos pressions que soffrix el poble valencià des de fa un dilatat temps, la del centralisme ponenti

² Recomanem llegir el seu “Discurs”, document que es pot consultar en la web del Rogle Constanti Llobart (www.rogleconstantillombart.com. Documents), que inclou ademes una biografia mes extensa del personage.

i la de l'absorcionisme norteny, impediexen que la singularitat valenciana es manifeste lliure i puga conseguir pes en qualsevol foro estatal o internacional. El sucursalisme es un mal intrinsec d'esta societat que devem combatre en el mateix impetu en el que ho feya Bayarri en "Naturalment, valencians".

La nostra missio –des del Rogle Constanti Llobart, en este cas– no ha segut una atra que transcriure els articuls i posar a l'alcanç de tots uns pensaments que, si be se plasmen en els anys trenta del passat sigle, hui seguixen presents en la nostra societat i continuen constituint, com llavors, una remora que no nos deixa progressar; mes be, cada dia que passa va diluint-se mes i mes la nostra singularitat, la nostra personalitat com a poble.

No hem fet cap valoracio dels escrits, cada llector que traga les seues propies conclusions, lo que si fem es alinear-nos en les files de Bayarri perque creem, com ell, en una Valencia lliure de tuteles i d'ingerencies.

Juli Moreno i Moreno
Agost de 2020

Capçalera de *El Camí*, num. 87, 4 de novembre de 1933. En la pagina 2 Josep Maria Bayarri publicava la tercera part de la seua resposta a Eduard Martínez Ferrando.

2. El protagonistes

Josep Maria Bayarri i Hurtado (Valencia ciutat, 1886 -1970).

La seua infància la passà entre València i Alboraya, criat per la seua yaya en esta última localitat a l'haver-se quedat orfe de mare quan només contava en cinc anys.

Finalitzats els estudis de batxillerat proseguí la seua formació superior en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles, compaginant-la en l'assistència com a aprenent als tallers d'escultors com José Romero Tena, José Capuz, Francesc Coret, Alfredo Badenes, Aurelio Ureña Tortosa i José Tena, entre uns altres. Catedràtic d'Anatomia Artística, fou professor d'Estètica i d'Història de l'Art en l'Escola Superior

de Belles Arts de Sant Carles. En 1948 ingressà en l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles de València. La seua obra d'imaginària religiosa és molt destacable. Per una altra banda, treballà també en la Companyia de Tramvies i Ferrocarrils econòmics i com a corrector en *Las Provincias*.

Catòlic, valencianista i activista. Diverses entitats culturals, socials i polítiques el tingueren com a membre: Lo Rat Penat, València Nova, Acció Nacionalista Valenciana, Patronat de la Joventut Obrera, etc..., i participà en molts actes de rellevància organitzats pel sector valencianista. En les seues col·laboracions en semanaris d'estídeu defensà a ultrança la singularitat de la llengua i cultura valencianes. També escriu en la premsa local.

Fundà algunes revistes, especialment de caràcter literari (*El Vers Valencià*) i artístic (*Ribalta*). Té molta obra poètica publicada. Moltes de les seues obres, així com la col·lecció de "Poetes valencians contemporanis" que inicià, estan editades pel Consell de Publicacions de l'Agrupació "Pro-Poesia Valenciana", que ell fundà. També escriu sobre art, història, etc.; però una de les seues obres fonamentals és *El perill català* (1931), una valenta denúncia del pancatalanisme i les seues ingerències en València.

Eduard Martínez Ferrando (València ciutat, 1885 – 1935)

Estudià Dret i Filosofia en l'Universitat de València. Fou advocat i escriptor.

Fundador, junt a uns altres, de Joventut Valencianista, entitat que promougué la redacció de la *Declaració Valencianista* de 1918, en la que ell elaborà el contingut de la Base quarta que diu: "Sense perjudicar definitivament la divisió de estes funcions, acceptem per el moment la formulada en la Assemblea de Parlamentaris de Octubre de 1917"; en ella es propugna l'estat federal i reclamava per a València major

capacitat política, una legislació social pròpia i sobretot una adequada i democràtica gestió, atenent als principis d'aquella Assemblea de Parlamentaris.

Fon membre de *Valencia Nova*, militant d'Unió Valencianista Regional i col·laborador en distintes publicacions valencianes i catalanes. Escriu assiduament en *La Correspondencia de Valencia*, *Patria Nova*, *Taula de Lletres Valencianes* i en la premsa generalista. Publicà estudis de caràcter històric i econòmic, com ara: *L'Arxiu Municipal: (notes del carnet d'un visitant)* (1919), *La casa de la Generalitat del Regne de València* (1921) o *La indústria valenciana de la seda* (1933).

Pancatalanista declarat, feu abundant proselitisme sobre el projecte de "països catalans". Entorn a ad esta qüestió publicà en Barcelona, l'any 1918, el pamflet *Síntesi del criteri valencianista*.

Francesc Martínez i Martínez (Altea, 1866 – 1946)

Naixque en el si d'una família acomodada de llauradors. Sent molt jove es traslladà a viure a València ciutat en son tio, que era sacerdot, el qual eixercirà una notable influència en la seua formació intel·lectual. Estudià llatí i filosofia en el Seminari Conciliar, però pronte reorientà els seus estudis cursant bachillerat i, posteriorment, Dret en l'Universitat de València. Es llicencià en 1891 i eixercirà com advocat i també com a jutge en Altea.

Al poc de casar-se deixà de costat la seua professió per a dedicar-se a administrar les propietats familiars i la finca del seu sogre. Este treball el compaginà en la dedicació a les seues inquietuts culturals, bibliogràfiques, arqueològiques i artístiques. Quedà viudo quan Carme, sa dona, acabava de complir els 31 anys. Pare de quatre fills, s'ocuparà personalment de la seua criança i educació.

Gran intel·lectual i gran valencianista, es mostrà molt actiu en els cercles culturals. Serà membre, entre unes altres, d'entitats com Lo Rat Penat, el Centre de Cultura Valenciana o l'Acadèmia Valencianista Escolar, en les quals ocupà càrrecs directius; segurament també pertanygué a *Valencia Nova*. Participà en el Primer Congrés d'Història de la Corona d'Aragó, en la celebració del V Centenari de la Conquesta de Nàpols i, molt activament, en 1931, en el procés de gestió de l'Anteproyecte d'Estatut d'Autonomia de la Regió Valenciana.

Es d'especial interès la defensa que fa de la singularitat de l'idioma valencià i el seu treball per a restablir-li la categoria de llengua de comunicació i de cultura, així com la seua oficialitat.

Es autor d'estudis de caràcter històric, biogràfic i, especialment, etnogràfic; d'esta temàtica es *Folklore Valencià. Coses de la meua Terra (La Marina)*, en tres volums. Admirador de

Cervantes, reuni una gran coleccio d'eixemplars d'obres d'est autor, tractats sobre la seua produccio i especialment numerosos edicions del *Quixot* en les mes diverses llengües.

REDACCION
OFICINAS Y TALLERES
D. Juan de Austria, 10
TELÉFONO 12115
DE NO
No se devuelven los ejemplares aunque no
se suscriben

EL PUEBLO

DIARIO REPUBLICANO DE VALENCIA

Fundador: VICENTE BLASCO IBAÑEZ

PRECIOS DE SUSCRIPCION

	Mes	Trimestre
Valencia...	Ptas. 2	Ptas. 6
Provincias...		7
Extranjeras...		15

Ejemplar 10 céntimos

Jueves 1.º de Diciembre 1932

Apuntes para el Estatuto Valenciano

Comentando a los señores Reig y Valera

CONTESTA LA HISTORIA

Desempeña hablar. El alma del escritor. Con templada y tranquila lección en el profundo y profundo manantial de nuestra historia patria. Antes acercándose al corral para dejar paso a la más amplia libertad del pensamiento y sin desconocer en la más sincera la historia, con la que nuestros muertos nos dicen la verdad, ya que fue con su mano que se escribió nuestra historia.

Reclamamos al autor. En cualquier de sus páginas encontraremos datos de gloria suficiente para su vida a una cultura, para reconstituir una civilización.

Al leer con nuestras penas sus palabras presentamos de una manera humana y fraternal no como la intervención de una mixtificación.

Desde luego seremos parcos y modestos en nuestro relato y no nos dejaremos llevar por impetuosos irreflexivos que no con pocas más que a la aberración de la educación del cerebro. Nuestra pluma procurará rehuir toda forma de fatuosidad ni pedantes y mucho menos de insinuación alguna al insulto y ni al gesto a lo mordaz y ni tan sólo el doble sentido de la frase ni el juego de palabras. Describiremos nuestro tema con las más puras garantías de respeto a nuestra contraparte, pero de una manera franca, seria, serena y vívida.

Si así como la raza valenciana

elemento y acreditó a su poderío mental por sobre todos los orbes desde las más remotas civilizaciones de Asia y Egipto hasta el siglo XVII que inicia su declinamiento.

Valencia siempre ha mirado desde la frente, cara a cara, con la verdad en los labios, la razón en la frente y un gesto paternal de un pasado inabundante muy anterior a los incienso, gringos, celos e herejes. Ah, si se pudiera visitar bien la historia sinógrafa de nuestra patria actual, que de maravillas leeríamos!

La congreja de Sagunto y Elche, nuestra Diosa de hoy, la «Diana» y «Artemisa» de la antigüedad. La comedia pagana que erige el templo de las diez columnas a la diosa Diana sobre su acrópolis, en donde Actión, antes de ser devorado, con el docto supremo del amor. La ciudad de los cien mil habitantes antes de ser apocada, bajo el yugo del dominio Mallorquín se alienta. Mirándose la ensalza en los romanos de guerra y sus grandes inteligencias del mundo árabe y el trazo de sus ruinas un nombre inmortal: «Quesonao».

Sigro remonta su ascendencia a los tiempos inmortales de Grecia; pero Edeta, la rival de Valencia en los primeros tiempos romanos no se queda atrás y la más tarde Luano y hoy Laris vibran la paternidad de su fundación a centurias muy remotas a los iberos, quedando inmortalizada ante la gesta de Pompeyo y Sertorio e idealizada por Plinio que la eleva a cetro de Euse.

La «Dakana» de los iberos y «Gabrylos» de los salos de Alcas abre con Anibal un abismo de odio, guerras y hercúlicas batallas. Cártao y Roma, los dos

de yontegado en un segundo plan lo de los demás. En tal vez si se quiere, una falta de la humanidad, pero tan real, tan adentada en nosotros, tan dueña absoluta y dueña de nuestra materia, que a veces hasta el alma tiene que huir para no presentarse acañada el trazo del corral.

Y, justa consecuencia a este sentimiento humano que en la realidad de la vida material es de una lógica que sobada y de un convencimiento irrefutable, es el patriotismo de los pueblos lo que los habere y compaja en su rivalidad en la senda del progreso y de la civilización. Puesto que no todo es materialidad en el patriotismo de los pueblos. Ha existido siempre en todos los momentos de las naciones una minoría de poseedores espiritual que ha elevado el sentimiento patrio a las regiones más altas de la moralidad, del estudio y del sacrificio, y son estas secciones las que han apartado al país de lo vulgar para elevarlo a las regiones eternas de la superación. Los patriotas, pues, no crean la más pobre cultura alguna. Dicen si no las civilizaciones de Egipto, Asiria, Persia, Macedonia, Grecia, Roma, Valencia, Bagdad, y actualmente Europa.

Pero en lo que no estoy de acuerdo con los señores Reig y Valera es en esa su quimera de poseer siempre nuestra Valencia a Cataluña. Esa es obligación porfirada en colonarias a los valencianos en un ensalazado acendrado. Esa su peritica equivocación en querer colocar siempre a la gloriosa nación valenciana en segundo plan detrás de Cataluña y Castilla. Esa incompreensible temeridad de llamarnos iberos y querer que porque así sin duda, sin sentimiento ni afirmación alguna basta que ser Valencia tierra catalana. Esa su desafortunada pretensión de lanzar y los cuatro vientos su imperceptible abstracción de que en el país valen-

nuestros libros, a nuestras grandezas, a nuestra historia, a nuestra gloria.

El error de que cantara histórica habrán sacado dichos señores la catalanidad de la nación valenciana? (De dónde, cultura, cómo y de qué manera deducen que el riquísimo léxico con el cual se dice «Chai de amerc» debe de ser idioma valenciano?) (De dónde habrán aprendido que la obra magna de nuestro gran Martorell, «Tram lo Blanch», el libro que induciendo al insigne Cervantes dos siglos más tarde para escribir su famoso «Quijote», dejó de estar escrito en el arcaico idioma de Sicilia y Sicilia?) (¿El zarz del Amor, de nuestro maestro Rold de Cervés no fue concebido en el más bello idioma de Sicilia de Amor y Parlamento de un Homi una Fembra del siglo XIV, que fueron también escritos en la lengua hija protagonista del latín? (No fue el idioma valenciano, que nuestro insigne escritor Jodí, immortalizó la epopeya de Mallorca?) (No fue insigne Petrarca, el asela de la literatura italiana quien, así a inspirarse en nuestros clásicos para luego más tarde dar alimento espiritual valenciano al renacimiento italiano?) (Y ese trio que cita el señor Valera, de Pere Puçol, Bernard Oliver y Vicent Ferrer, ese trió herido de la eminente intelectualidad valenciana de nuestros siglos de oro, ¿en qué idioma es el no el valenciano, el ya enteramente bien nuestro, que abunda en las muchedumbres la avia Menchobora de sus narices esclerocías? (¿En qué idioma si no el nuestro, copulando las tierras más allá de nuestras fronteras, sembrando en las multitud de alfonos de más allá de los Pirineos y del Tajo, la aliente del pelo de nuestra raza, que más tarde habla de frontizar creando un anhelo de superación espiritual y elevando a la na-

cionalmente. El Conrado de Barcelona, que más o menos es la Catalana actual, fue una dependencia más o menos directa de los reyes y el resto de Aragón, con el que formó hasta cierto punto una especie de consubstancialidad. Mientras que Valencia fue todo lo contrario. Nunca nadie siempre tuvo desde tiempo muy anterior, su característica y personalidad propia. Era ya de mucho tiempo un «reino» cuando Cataluña todavía no existía, y tanto es así que al entrar a formar parte Valencia en la confederación aragonesa, el rey aragonés, a lo primero que se comprometió fue a cumplir sus tareas y sus leyes especiales de nación propia.

Todavía más: la primera obra que se edita en toda España fue en Valencia y en idioma valenciano. Y en sus prólogos de introducción dicen textualmente: «Obra concebida y escrita en la bella «lingua valenciana».

Y, en el año de gracia de 1476, pocos años después de la caída de Granada y cuando más tarde de al desbaratamiento de la imprenta en Alemania por Gutenberg, Faust y Schöeffer, nació a la vida de la civilización para añadir un laurel más a la gloria eterna e indelible de la nación valenciana, el primer libro de Historia. «Otros o troves en hier de la Verge Maria». Valencia se había apuntado una victoria más.

A tal obra magna, sigue la impresión de esta obra, producción que tal vez la supera: la obra en Lengua Valenciana, escrita por Vicente Ferrer, traducción del doctor. Siguiendo esta la primera Biblia que se imprime en todo el mundo, llevando más de cincuenta años de ventosa a todas las que se editaron más tarde en Europa. A ésta sigue el «Dabari de Rolo de Corvella. A continuación siguen las dos «Comedias

Inici de l'artícul de Roger Boty en la pagina 1 de *El Pueblo*, num. 13.928. 1 de decembre de 1932.

9

3. Els precedents

Pancatalanisme o falornies, I

Al meu volgut amic Roger Boty

Fa ja temps, tot el que vosté escriu a *El Pueblo*, que el veig afirmant gratuïtament que el pancatalanisme suposa l'absorció de València per Catalunya, és a dir, una mena d'imperialisme sobre el nostre poble. Ha arribat, puix, l'hora d'interpel·lar-lo. Observarà que he tingut paciència.

Això pel motiu que no he vist mai confirmats, per cap text català, els seus supòsits, que me feen sospitar que parlava sense base alguna, com si fóra endut del rezel, la suspicàcia i l'entema vers Catalunya... i res més, puix la catalanofòbia no cal dir que és un dels problemes espanyols. ¿On ha llegit vosté, per consegüent, semblants coses? O per lo menys, ¿d'on se les trau, home de Déu?

Perquè qualsevol, per poc intel·ligent que siga, no deixarà de comprendre que el seu concepte del pancatalanisme li fa poc favor a València; com moltíssim a Catalunya. Ací resulta que ens xuplem el dit de tan babaus i que enllà són tan llests que pensen a hores d'ara apoderar-se, lo menys, del Micalet, l'Albufera, la cèquia del Gas, el carrer de Carabaces, el castell de Xàtiva, les gaiates de Castelló, Penyagolosa, la Font d'En Segures, de Benassal, el palmeral d'Elx, les salines de Santa Pola i Torrevella, el porrat i les peladilles d'Alcoi... i què me sé jo les coses! Eixos empecatats dels catalans!

¿No li ocurrirà, per tant, que el seu sentit del pancatalanisme no siga més que una moresca fantasia de la seua ment xardorosa en quan agafa la ploma? Puix tinc quasi certesa de que partix d'una premisa falsa totalment, i així l'enfocament del problema revestix un caient subjectiu, d'impressió errada o malévola, personal, mancat d'aquella objectivitat que és norma de tot escriptor seré, verídic i culte.

A provar toquen que els seus postulats són extrets dels autors catalans, perquè cites a propòsit sembla que estan verdes; d'atra manera, els seus llegidors tindran dret a creure que els pren per xinos. La direcció d'*El Pueblo* és molt ama de publicar els seus escrits, gràcies a la llibertat d'impremta, però no a la sinceritat, puix lo únic que l'importa en este pleit és que la Unió Republicana no es confundisca amb l'Esquerra catalana. Ella seguix a Lerroux, eixe gran "camelo" de la política espanyola, puix no representa més que un retard en l'organització federal d'Espanya, que tant havia de significar en el seu progrés. D'ací que el senyor Lerroux no ens interesse gens ni miqueta.

¿Quan bandejarem de casa, política tan barroera i sense trellat? Puix no té més que una visió casolana i estomacal dels problemes nacionals, que abscondix amb la simulació de posseir un ideal. Heus ací, senyor Boty, que vosté en la seua bonhomia no fa més que el Tòfol o el Colau; s'aprofiten de vosté, com un Cirineu, per a detindre els avenços del valencianisme, valent-se, sobretot, d'eixe ideari tan desorientat que exposa i del qual, enrecorde's de l'advertència, s'ha de penedir algun dia.

El pancatalanisme, segons l'opinió d'un llorejat escriptor, hui al front d'una important ambaixada, i per cert no català, discrepa per complet del criteri que sosté sobre el tema; tant és així, que de no ésser possible al venidor, com vosté assegura, seria, per les mateixes raons, que Castelló i Alacant oposaren al nostre Estatut alguna vegada que atra. Este és el meu parer davant l'única definició autorisada del pancatalanisme, que conec.

Es per això que no dirà ara el senyor Boty que no l'he tractat respectuosament, pel qual no atribuiré a descortesia el que no me conteste, sinó a que tota la seua campanya antipancatalanista *soi-disant* no passa d'ésser un foc de palletes, perquè de burumballes seria concedir-li massa intensitat.

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO

El Camí, num. 79, 9 de setembre 1933. p. 1.

Pancatalanisme o falòrnies, II

Al senyor Roger Boty

Passen els dies i no em contesta, senyal que atinàrem el blanc, ni tan sols aprofita aquell pretexte, de consuetat en vosté, de que el maltractaren de paraula, tan gratuït i falç com puga ser-ho el seu antipancatalanisme, que no té atre valor que el d'unes estocades en l'ombra.

No existixen texts catalans que abonen o permetixquen deduir el seu sentit catastròfic del problema i diametralment oposat a este. Es més: la supina desconexença de vosté, únicament es comprén siga propagada per allò de que el liberalisme consistix en la lliure especulació de totes les idees, verdaderes o no, com l'home falible que les sustente.

En política, sobretot als països llatins, s'arriba fins l'injúria i la calúmnia, per desgràcia, com a arma il·legítima contra l'adversari. No anava a ésser la nostra discussió un torneig ditiràmbic entre ambdós, perquè de la mateixa entre dos savis, categoria que pot assolir el senyor Boty, però jo no, dia Victor Hugo que era com un got de fel ensucrada; d'atra manera la massa dels llegendors haguera cregut que s'haviem posat d'acord per a incensar-nos, o cosa que ho valga.

Per tant, només, per estímuls del liberalisme, com ja deïxe dit, pot explicar-se la campanya iníqua de vosté, bastant a justificar, de no viure, sortosament, baix règim tan civilisat i humanitari, a que el Ministeri Fiscal en Catalunya es querellara, davant el Tribunal Suprem d'Espanya, contra el senyor Boty, per atribuir a aquella regió quelcom que revestix la forma de delictes, l'intenció de voler agredir-nos, que tant participa, en ordre al dret internacional, de l'atemptat que suposa l'intervenció estrangera, o siga l'invasió o intromisió d'un país en un atre.

I que no ens vinga després en protestes d'admiració a Catalunya, perquè ens resulten tan divertides que aquelles estadístiques de votants que oferia el baturrot de Royo Vilanova, a l'endemà d'unes eleccions catalanes, per tal de provar que eren més els catalans que els catalanistes, ja que aquells no passaven d'una figuració de la *Gaceta de Madrid*.

Açò dit, anem a exportar, com a complement de l'article anterior, el significat del pancatalanisme, qual definició no he trobat en el llibre d'A. Rovira Virgili, *El Nacionalisme català*, en el qual se m'al·ludix, per cert, juntament amb el poeta Duran i Tortajada (M.) i el finat escriptor Marian Ferrandis Agulló, qui amb mi inspirà el primer setmanari nacionalista, *Pàtria Nova*, durant també la seua primera època.

Heus ací per què he de recórrer a l'autoritat gens sospitosa del lloretjat publicista Salvador Madariaga, ambaixador actual de la República a París i indicat últimament per a Ministre, al transcurs de la passada crisi, que no és català, sinó gallec, i que en la seua obra *España (ensayo de historia contemporánea)* afirma que el pancatalanisme aspira a una federació de Catalunya amb València i Mallorca i a ésser possible el Rosselló (huí sota la soberania de França), que una vegada acomplida es confederaria amb Espanya, és a dir, accepta el federalisme pigmargallà entre les susdites regions, que gojarien d'una mateixa intensitat de Poders Regionals, tenint el Poder Central unes mateixes funcions, respecte a elles, en número més o menys, de setze.

En canvi, la confederació amb Espanya val a dir com una lliga d'Estats independents: les Bases de Manresa no assenyalant al Poder Central espanyol més que sis funcions (formació dels Pressuposts, cupo de les forces de mar i terra, Aranzels, tractats internacionals, obres públiques de caràter general i solució dels conflictes inter-regionals), podrien servir de tipo. Es preten, per conseqüència, una unió més estreta amb València i les atres regions que amb Espanya.

¿I què ve a ésser l'Estatut valencià que s'acorde, més que una imitació més o menys de tot això? Tres representants, al Consell Regional, d'Alacant, Castelló i València ho seran dels seus interessos respectius; només el president haurà de triar-se en persona més autorisada, per la seua competència, qualsevullga que siga la seua naturalesa regnícola.

Preguntem ara: ¿Caldrà malfiar-se, en l'ocasió que s'implante l'Estatut aprovat, perquè la presidència l'ocupe un català, o tan sols perquè fóra provista amb un natural de les tres "províncies" que no haguera nascut a cascuna de les atres dues? Tant equivaldria a dubtar de bona fe, que deu presidir als contractes, necessària de tot punt a la societat humana, i arribar, en filar prim, a la desconfiança de les desconfiances. ¿Allavors, on es recolzaria el crèdit del president elegit?

A Espanya s'oferix, cabalment, a hores d'ara el millor exemple d'actuació presidencial, en el meu criteri, per l'excel·lent persona d'Alcalà Zamora, per molta entema que es tinga a la República, que nasqué, com és notori, en la bella Andalusia, i darrerament ha pogut constatar-se bé que l'alcalde de Sevilla fins fa poc li va fer el tercer Govern d'Azaña aleshores unes demandes en favor de l'esmentada ciutat i es vegé forçat a tornar a esta amb les mans buides.

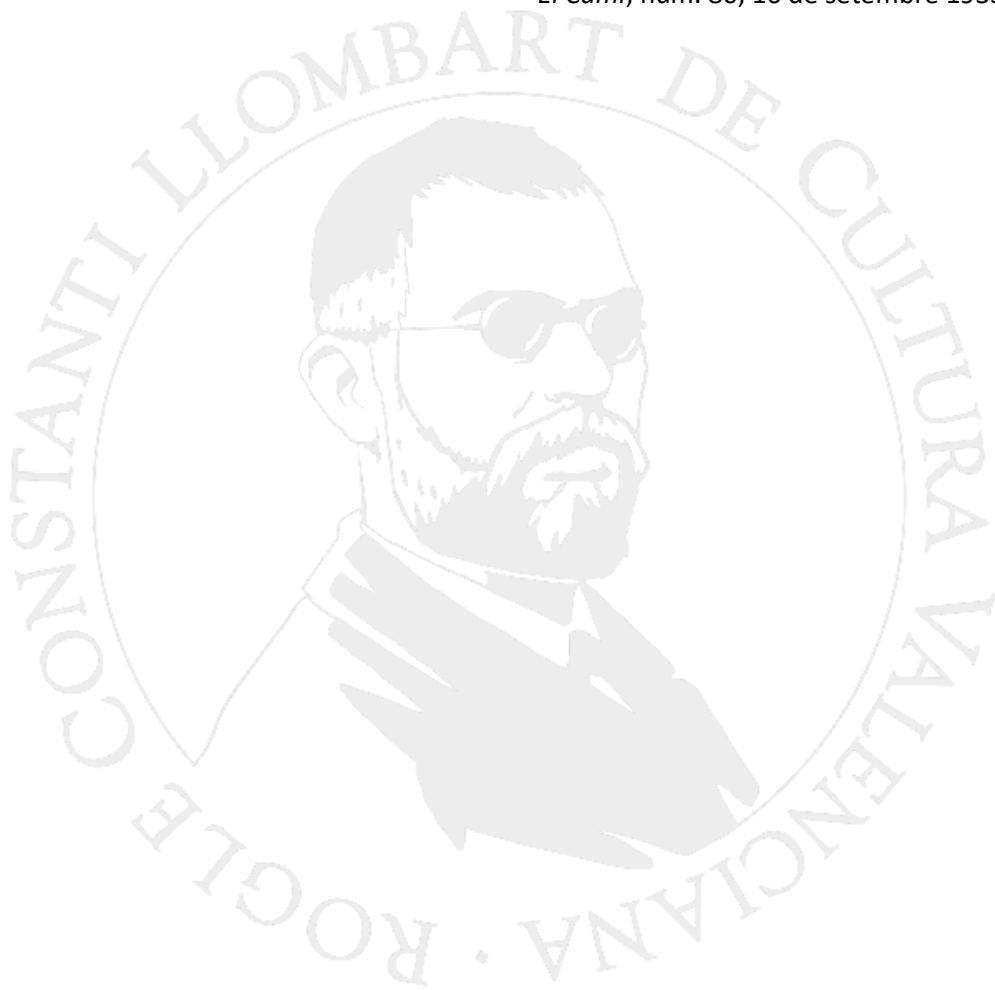
Es per això tot, amic Boty, que el director d'*El Pueblo*, el nostre considerat En Sifrid Blasco, i en el seu defecte, l'intel·ligent redactor en cap, Enric Malboysson, sempre del més bon humor, li podia refusar ara molt bé, a estes hores, els seus articles antipancatalanistes com llençols, amb les pròpies paraules que el pare de Riteta, la protagonista de la graciosíssima peça d'Escalante *Jeroni i Riteta*, en el moment que li torna els seus versos a Seràpio (l'inclit poeta dels consonants *Seràpio, làpio i Esculàpio*): "Tinga, per a empaperar maladenetes."

Però lo més cèlebre del cas és que la Constitució vigent espanyola establix en l'article 13): “En ningún caso se admite la federación de regiones autónomas.” *¡Tableau!*

¡Senyor Boty, senyor Boty! Per l'honor d'Alcoi, on va tindre l'immensa ditxa de nàixer, més respecte a sí mateix i a la seua persona i als redactors i llegidors d'*El Pueblo*, al parlar-los d'un perill imaginari, com cert megalòman que passa com a poeta entre nosatres, perquè ací tots som amics i vivim en família. Es coneix que les seues relacions socials es troben també a la figuera, com vosté, quan mai no l'advertixen d'una planxa que es deu haver sentit a Belchite.

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO

El Camí, num. 80, 16 de setembre 1933. p. 5.

4. La causa immediata

Per què me sent pancatalaniste, I

Al prestigiós escriptor al·teà En Francesc Martínez i Martínez

A l'ambilitat d'EL CAMI dec la possibilitat de fer algunes manifestacions finals aprop la batallona, vidriosa i desconeguda qüestió del pancatalanisme.

A) En primer lloc, jo me sent partidari de semblant aspiració, per l'incontrovertible principi filosòfic de que la unió fa la força. La cultura és un luxe, als pobles baix l'aspecte econòmic – digar-ho clar– des del moment que només se'ns recordem de llegir un llibre, oir un concert o contemplar un quadre, quan sentim satisfetes les nostres necessitats materials.

Cal, doncs, quan tant se'ns oposa que el medi ambient és petit, per a la comprensió, que pot donar l'escriure en valencià, sobretot procurar-se no sols l'ajut de València, sinó de Mallorca, el Roselló i les terres del Migdia de França (Cerdanya, Conflent, Vallespir, etc), sense oblidar la ciutat de deu mil habitants, l'Alguer, a l'illa de Sardenya, perquè tots acoblats podrien formar l'apel·lada Occitània, amb vuit milions de població, bastant a sostindre la cultura nostrada, ja que tots parlem més o menys el mateix llenguatge.

D'esta manera, el primer benefici que aconseguiríem seria que els nostres artistes de teatre no tindrien per què passar-se a l'escena castellana, davant les necessitats del viure, puix que el radi territorial que allavors comprendria Occitània fóra prou per atendre a la seua subsistència.

B) Perquè igual València que Mallorca tenen els seus ciments catalans. Ho confirmen els textos clàssics, i no menys obertament, des de la primera dècada del segle XVII, per lo que es referix al docte historiador Gaspar Escolano (cronista de València, que bé podia ésser imparcial, per correspondre el seu nomenament a Felip IV) fins els nostres dies, per valencians insignes com Elies Tormo, autorisat critic d'art i competentíssim historiador de les belles arts; *Azorín*, un dels més grans prestigis de la literatura espanyola. Aiximateix, l'inoblidable cardenal Benlloch (q. e. G. e.), qual talent i virtuts exemplars foren reconegudes per tot el món.

Quan veem desconéixer tals orígens de la nostra raça, no podem menys de recordar eixos americans ingrats que no volen confessar la seua progènie hispànica, perquè els avergonyix que fóra Espanya la que els llevà el taparrabos, puix no eren més que uns indis, en ocasió del descobriment del Nou Món, arribant a desagnar-se per ells i fins a arruinar-se, després de donar-li una llengua preciosa i immortal, un dret, que per lo just i democràtic va perfeccionar el romà peninsular, quan ja del clàssic es diu fon "la raó escrita" i la més sublim de les religions, vullguen o no els que es senten lliurepensadors.

Ara bé, sempre ponderats i verídics, mai no oblidarem que Aragó, després de Catalunya, suposa el major número de pobladors del nostre antic Regne, i així València se'ns oferix com al fruit beneït del gloriós connubi medieval de Catalunya i Aragó.

C) A més, el pancatalanisme està avalat per la tradició que inclou el Privilegi de la Unió Perpètua, segons el qual els Estats independents de la Corona d'Aragó (València, Mallorca, Catalunya) exigien als reis jurament de no dividir-los, a la seua mort, entre els seus fills,

privilegi de què es mostraven els més zelosos en el seu compliment els valencians, com assegura el concienciós historiador Martínez Aloy.

¿Què diran a tot açò els nostres antipancatalanistes per ignorància de la matèria?

D) Constituïx també un tòpic molt rebregat el que la nostra economia és oposta a la de Catalunya; aquella, centrífuga per a fora, de València a l'estranger, ésta, centrípeta, cap a dins, de Catalunya a l'interior d'Espanya. Puix bé: Per els dies de la Solidaritat, el senador senyor Garriga i Massó donava a l'Ateneu de Madrid una conferència, a la qual sustentava que tal opinió esdevenia per l'espectacle fabril de Barcelona, però que no significava més que un miratge, perquè la producció agrícola excedia en quinze milions a l'industrial. No crec que, a la volta de vint anys, haja canviat molt este balanç, tanmateix perquè l'exministre senyor Ventosa i Calvell la corroborava després en una de les seues conferències al nostre Ateneu Mercantil, si bé amb l'aclaració de que lo que ocorria en este terreny és una competència d'interessos entre els comerciants i les empreses d'amdues regions. Val a dir oposició d'interessos particulars, no d'economies, que no és lo mateix.

Molts anys darrere, Valentí Almirall, el precursor de Pi i Margall, s'havia queixat, a la seua obra *Lo Catalanisme*, de que el Poder Central s'aprofitara de les qüestions econòmiques per apartar als valencians del costat dels catalans.

Però, tornant al tema de la decantada oposició d'economies, ha de considerar-se ben natural i lògica, puix es tracta d'una matèria glatent sempre entre els països, malgrat siguen de la propia nacionalitat, de lo qual és exemple el nostre Regne: Alacant veu amb rezel, que no crec fundat, el creiximent del port de València, per si cascuna de les seues millores comporta una minva de l'importància del seu.

No vaig a tractar la qüestió a fondo, puix el meu objecte és atre. Només afegiré que el fenomen sols representa la llei humana de la concurrència, l'apel·lada, en fi, la lluita per la vida, que fa que, al mateix si de la família, per la possessió dels ben terrenals, els parents arriben, de vegades, en l'ofuscació, fins al crim, amb un lamentable oblit dels manaments de la llei de Deu i dels deures d'humanitat, més exigibles encara a aquells per les venes dels quals corre una mateixa sang.

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO

(Continuarà)

El Camí, num. 81, 23 de setembre de 1933. p. 1.

Per què me sent pancatalaniste, II

(Continuació i final)

D) Es, per tant, la baixa política la que insistix en la disparitat de les economies de Catalunya i València, amb tanta més convicció ho firme, per quant no ha mancat algun que atre comerciant valencià que ens ha assegurat que de les nostres pèrdues a l'exportació ens

rescabalem amb la capacitat financiera d'aquella regió, sobretot pel que toca a la seua capital, de Barcelona.

Heus ací, puix, que la qüestió econòmica suposa més que res l'argument Aquiles contra el pancatalanisme. No obstant, cal no desconfiar tant del seu triomf, quan a l'Història s'observa sovint que els enemics de la vespra són els amics de hui i viceversa. La mateixa Guerra Europea, esdevinguda ne és testimoni d'això.

Així les coses avinenteses de commocions possibles com una atra guerra al Mediterrani o el xoc de l'economia de les regions del Llevant espanyol, sobretot Catalunya i València, amb la nordenya de la Península –ja la va apuntar Ramir de Maeztu–, bé podrien precipitar de bell nou quelcom, al voltant de la històrica Confederació, en que no entraria ja, per raons que s'endevinen, el Regne d'Aragó.

Huí els bascos fan ja tot el mal que poden a la Siderúrgica de Sagunt i malparlen de l'art de Catalunya i València, només perquè s'obriga pas el seu, qual revifalla contemporània esdevenigué, certament i sortosa, per causa de la pujada de les accions navieres, durant l'esmentada conflagració.

Això pel que es referix als nostres interessos; quant a l'espiritualitat, el nostre mateix Blasco Ibàñez en vida i encara mort, ha sofert els més durs atacs dels germans Baroja, i coneguda és, de molt abans, per les novel·les dels Pius, la quimera que sent per València i l'opinió desdenyosa que li mereixen les coses catalanes, exposada en una conferència que donà fa algun temps a Barcelona.

E) En l'orde polític, la Història, “mestra de la vida”, segons Ciceró, ens ensenya que Catalunya no intervingué per a res en els afers dels atres Estats independents, que formaven la Confederació, per tot el temps que esta va durar, com dia eloqüentment el senyor Reig, amb la seua coneixença de l'assumpte, en una important assemblea, celebrada, no fa molt, a Barcelona.

Fins el ritme de la respectiva vida estal no fon uníson, i així si les nostres Germanies repercutiren a Mallorca, a Catalunya, no; d'igual faisó que les insurreccions de la remensa, als temps del feudalisme català, no trobaren resó, que sapiam, ni a Mallorca ni a València.

F) Al despertar al valencianisme fa d'açò ja més de vint-i-cinc anys, essent president de la Joventut Valencianista el meu gram amic Francesc Aguirre –temps heroïcs aquells, als qual tenia el seu estatge social en un últim pis de la plaça de la Reina (hui de la Regió) i era fins objecte de la mofa dels bèsties!–, recorde que, com es produïra una discussió aprop de si València açò, Catalunya lo atre, mig en to seriós, mig en el de broma, però revelant sempre una intel·ligència clara del cas, un sentit pràctic, que és la millor mostra del comú i el més fi instint patriòtic, va dir amb la gràcia natural que tots li reconeixien: “Amics, ¿sabeu lo que vos dic? Que si anem així, en compte de pàtria farem una porcaterra.”

L'amic Aguirre mai no es figuraria l'impressió tan pregonada que me causaren les seues paraules sentencioses que anunciaven que aquelles parlaories o sols ens farien perdre un temps preciós, sino que significarien la nosa més gran, al venidor, per al desenrotllament del valencianisme, i allavors fiu el vot fervent de consagrar-me a esvair-les pel que toca a València.

G) Heus ací per què si algú dels que em fan l'honor de llegir-me, per la seua paciència, no es troba conforme amb qualsevol dels nostres punts, d'obrir li preguem, amb tota humilitat, que faça el favor de sortir a la palestra i es prenga els mateixos treball i interès que jo, per tal d'aclarir les presents matèries. Callar-se, en esta ocasió tant es val com claudicar, puix, a més, diu un refrà que el que calla, atorga. No parlarem d'eixos que es retiren a criticar a l'ombra, enduts del seu pendantisme, o afició a la maledicència, perquè els seus parers tenen el valor de certs lletrers, amb llàpiz, en estatges malolents.

H) Per a dir-ho tot, encara que ja és hora de que acabe, em cal remarcar una observació que he fet al córrer dels meus anys de valencianista impenitent, que esdevé confirmada, generalment, per la meua memòria.

Tots els confreres que han saludat més o menys la cultura catalana, advertixc prompte de que es tracta dels més intel·ligents, els que palesen més esperit i els que resulten també més profitosos per a la causa. En canvi, eixos plens de prejudicis contra Catalunya comporten quasi sempre un valor negatiu i fins algú que atre es mostra molt feble, quasi estrambòtic o pintoresc de lo bo i millor.

Què més! Corria l'any 1915, i els valencianistes de braó aleshores cregueren que havien ja passat els temps de que els nostres Mantenedors, als Jocs Florals, parlaren en castellà, perquè aspiraven a què València cessara de vore's trocejada en les tres "províncies" actuals i que tornara a l'esplendor i la glòria del seu cicle foral. Orgue d'estes idees redemptores el constituïa el primer setmanari nacionalista a València, *Pàtria Nova*.

Comsevulla que es designara Mantenedor en l'any susdit a l'advocat malagueny i bergaministe En Josep Estrada –després ministre del Gabinet del general Berenguer–, durant la celebració dels Jocs, al consedir-li la paraula, s'alçà una protesta gran, manifestada per mig d'una cridoria de l'infern. Després que la policia detingué, durant aquella, a alguns dels que xiulavan, pogué comprovar-se que entres ells no es trobava cap d'eixos valencianistes "purs", o esotèrics que dic jo. Casualitats!

I) Finalment, huí l'article 13 de la Constitució vigent prohibix la federació de regions autònomes, com tots saven, menys els senyor Boty, barrant el pas franc al pancatalanisme, pel qual motiu es fa impossible, dins de la nostra legalitat política.

I ara, el que me vinga amb el dubte de si sóc valencià o català, que nostre Senyor li conserve la vista!

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO

Errades importants. –En la primera part del present article es lliscaren les següents: Al postulat lletra A, "comprensió" per "compensació". Al lletra D, "darrere" per "abans". Encara que el bon sentit del llegidor ja les salvaria, m'importava remarcar-les, per si de cas els nostres punts d'obrir sobre el discutit tema, moguera, feliçment a pol·lèmica.

El Camí, num. 82, 30 de setembre de 1933. p. 4.

EL CAMÍ

Les batalles no són guanyades
per aquells que critiquen, sinó
per aquells que lluiten

La llei del pèndol i la política

EL LAMENTABLE SEGLE XIX

Les generacions més joves de les terres peninsulars han sentit en tot moment una instintiva repulsió envers lo que significava el nostre estípid segle XIX. Aquella típica improvisació; aquell verbalisme demagògic i incult; aquella manca de tecnicisme i d'estudi; aquell divorci de les inquietuds més autèntiques de la civilització; aquella impermeabilitat per als problemes de profunda cultura; aquelles lluites bàrbares de progressistes contra moderats; de carlins contra isabelins; i encara de "vells" republicans contra monàrques "constitucionals"; no dia res o dia ben poca les joventuts més preparades de la política. Però per a les esmentades joventuts, tot allò era "ancien régime" vella política. Elles no comprenien que el segle XIX fóra una acció i reacció permanent: formulària; una classificació a base d'etiqueta "progressista" o "moderada"; la negociació de tota justícia a l'adversari, amb les vergonyes de les persecucions religioses o anticlericals, amb l'espectacle tan anacrònic dels "ceñuts"; és a dir, els funcionaris que representaven distinta ideologia política; i en definitiva la típica aspiració de les dretes a suprimir a les esquerres i de les esquerres a suprimir a les dretes. Els dos sectors —com ara davant les volutes de dictadura messiànica—, fideles al temperament intolerant espanyol, no sentien cap desig d'arribar a una convivència normal, a una convivència semblant a la que conegué la Universitat de la Cordova del Califat.

LA POLITICA DEL PENDOL. DRETES I ESQUERRES

I això mateix homens no contaminats, no volen hui tampoc, sota el signe del nou règim, una revifalla de la vella política; ni supressions de l'adversari, ni persecucions, ni restauració de la política del pèndol que consagra el fet de que la governació dels pobles peninsulars passe d'unes mans extremes a altres també extremes. Per això és una pura follia creure que la joventut ha d'interessar-se per cicles en nomina de República carboonaria, peluda i gesticulant que els típicament intolerants volen crear; com fóra altra follia pensar que la joventut s'adherirà a les forces que volen fer possible un 12 d'abril al revés.

No. La nostra joventut i els homens no tarats aspiren a l'eficàcia, a l'estudi, a la superació dels extremitats manicomials, a instaurar una política normal d'honestes transaccions, una política que no faci volcar el vehicle del progrés d'un poble tirant-lo fora del camí, per la dreta o per l'esquerra. La nostra joventut sap conjugar disciplina i llibertat, eficàcia i democràcia, solidaritat i tolerància. I és natural que esta joventut oberta a totes les inquietuds de l'esperit estiga una mica defraudada al contemplar l'actual abús de la clàssica divisió de dretes i esquerres, i comença a sospitar si darrera eixa classificació —comoda per a tot esperit simplista i poc treballat, lògica en els partits que especulen sobre la lluita de classes— no hi haurà una gran estafeta. Fa insubornable de l'Unanimo, qual sentit crític ningú s'atreviria negar, l'inquietud: "Hoy que dejas de oque-las cosas de derechismo y de izquierdismo, comodidades para uso de molteras sotas." "Adscribirse al izquierdismo o al derechismo, al radicalismo o al moderatismo es cerrar los ojos y renunciar al discurso racional, geométrico."

Les terres hispàniques estan davant d'un gran perill. Sembla que la llei del pèndol torna a imposar-se en política. A l'allau esquerra s'aspira que correspona un allau dretista; un gran sector de l'home mitjà vol aplicar els mateixos procediments, les mateixes equivocacions i els mateixos prejudicis, sola que en direcció contrària; i això no pot ser. Hem d'oposar-nos amb totes les nostres forces. No ha de revivir l'estípid segle XIX. Hem de parar el pèndol, sense deixar-lo arribar a les zones passionals on l'ambient enarrieta mata tota floració de cultura i de dignitat humana. Les joventuts del dia i el nostre valencianisme es situarà en front de tot extremisme intolerant i que especula sobre qualsevol tipus de demagògia, siga de dreta, siga d'esquerra.

ORIENTACIO POLITICA

Les noves generacions aspiren en primer lloc a una política seria, normal, basada en l'estudi i allunyada de tota estridència verbal. Volen en els homens públics i en la massa una visió clara de la *solidaritat nacional*. Dretes i esquerres han de comprendre que quan es tracta de racionalitzar un poble, d'eixir d'un període secular de decadència, és sobra la tàctica que es recolia en interessos de classe o en sentiment en rònol. Els interessos de la pàtria i per tant de la cultura, els drets de la llibertat i per tant de la dignitat humana, estan per damunt dels partits. La nova política ha de ser una política de conjunt, és a dir, totalitària. Cal enfrontar-se amb tots els grups que refusen sometre l'lurs interessos particulars a la conveniència de l'interès general. La nova política ha de ser una política de realitzacions, una

Per què me sent pan-catalaniste

Al prestigiós escriptor aragès
En Francesc Martínez i Ferrando

A l'ambulant d'EL CAMÍ dec la possibilitat de fer algunes manifestacions finals a prop la batallona, viduaria i desconeguda qüestió del pan-catalanisme.

A) En primer lloc jo me sent partidari de semblant aspiració, per l'incontrovertible principi filosòfic de que la unió fa la força. La cultura és un luxe, als pobles, baix l'aspecte econòmic —diguem-ho clar—, des del moment que n'hi ha de recórrer de llegir un llibre, oir un concert o contemplar un quadre, quan sentim satisfetes les nostres necessitats materials.

Cal, doncs, quan tant se'n oposa que el medi ambient és petit, per a la comprensió, que pot donar l'escriure en valencià, sobretot procurar-se no sols l'ajut de València, sinó de Mallorca, el Rosselló i les terres del Migdia de França (Cerdanya, Conflent, Vallespir, etc), sense oblidar la ciutat de deu mil habitants, l'Alguer, a l'illa de Sardenya, perquè tots aquests pobles podrien formar l'apellada Occitània, amb vuit milions de població, bastant a sostenir la cultura nostrada, ja que tots parlem més o menys el mateix llenguatge.

D'esta manera, el primer benefici que aconseguiríem seria que els nostres artistes de teatre no tindrien per què passar-se a l'escena castellana, davant les necessitats del viure, puix que el radi territorial que allavors comprendria Occitània fóra prou per atendre a la seua subsistència.

B) Perquè igual València que Mallorca tenen els seus ciments catalans. Ho confirmen els textos clàssics i no menys, obertament, des de la primera dècada del segle XVII, per lo que es refereix al docte historiador Gaspar Escolano (cronista de València, que bé podia ésser imparcial, per correspondre el seu nomament a Felip IV) fins als nostres dies, per valencians insignes com Elies Tormo, autoritat crítica d'art i competentíssim historiador de les belles arts; Azorin, un dels més grans prestigis de la literatura espanyola. Aiximateix, l'inoludable cardenal Benlloch (q. e. g. e.), qual talent

i virtuts exemplars foren reconegudes per tot el món.

Quan veem desconèixer tals orígens de la nostra raça, no podem menys de recordar éxos americans ingrats que no volen confessar la seua progenie hispànica, perquè els avergonyix que fóra Espanya la que els llevà el taparrabos, puix no eren més que una india, en ocasió del descobriment del Nou Món, arribant a designar-se per ells i fins a arruinar-se, després de donar-li una llengua preciosa i immortal, un dret, que per lo just i democràtic va perfeccionar el romà peninsular, quan ja del clàssic es diu que fon "la raó escrita" i la més sublim de les religions, vulguem o no els que es senten llurpensadors.

Ara bé, sempre ponderats i verídics, mai no oblidarem que Aragó, després de Catalunya, suposa el major nombre de pobladors del nostre antic Regne, i així València se'n oíex com al fruit benèdict del gloriós comuni medieval de Catalunya i Aragó.

C) A més, el pan-catalanisme est, avalat per la tradició que inclou el Prívil·legi de la Unió. Perpètua, segons el qual els Estats independents de la Corona d'Aragó (València, Mallorca, Catalunya) exigien als reis el jurament de no dividir-los, a la seua mort, entre els seus fills, privilegi de què es mostaven els més zelosos en el seu compliment els valencians, com assegura el "consciencios" historiador Martínez Alay.

Que diran a tot açò els nostres antipancatalanistes per ignorància de la matèria?

D) Constitueix també un tòpic molt rebregat el que la nostra economia és oposta a la de Catalunya; aquella, centrífuga per a fora, de València a l'estranger; ésta, centrípeta, cap a dins, de Catalunya a l'interior d'Espanya. Puix bé: Per els dies de la Solidaritat, el senador senyor Garriga i Massó donava a l'Ateneu de Madrid una conferència, a la qual sustentava que tal opinió estovien per l'espectacle fabril de Barcelona, però que no significava més que un miratge, perquè la producció agrícola excedia en quinze milions a l'industrial. No crec que, a la volta de vint anys, haja canviat molt este balanç, tanmateix perquè l'ex-ministre senyor Ventosa i Calvell la corroborava.

política que resolga i no ajorne problemes, que no entregue al carrer la iniciativa, sino a la voluntat del poble democràticament exterioritzada. La nova política ha de cercar els homens preparats, els homens aptes disposats a resoldre els problemes més urgents, amb un criteri reformador i renovador. No més política del pèndol. No més moviments d'un histerisme malaltís. No més divisions còmiques de blancs i negres, de progressistes i moderats. No creure que un rètol dona patent d'aptitud i que atre el nega. Eficàcia, honestitat, preparació, sacrifici, tolerància, sentit totalitari i solidari. Heus ací alguns ingredients indispensables per a la política nova.

va després en una de les seues conferències al nostre Ateneu Mercantil, si bé amb l'aclaració de que lo que ocorria en este terreny és una competència d'interessos entre els comerciants i les empreses d'ambdues regions. Val a dir oposició d'interessos particulars, no d'economies, que no és lo mateix.

Molts anys darrer, Valentí Almirall, el precursor de Pi i Margall, s'havia queixat, a la seua obra bàsica *Lo Catalunisme*, de que el Poder Central s'aprofitava de les qüestions econòmiques per apartar als valencians del costat dels catalans.

Però, tornant al tema de la decadència opoició d'economies, ha de considerar-se ben natural i lògica, puix es tracta d'una matèria placent sempre entre els països, malgrat siguen de la políia nacionalitat, de lo qual és exemple fins el nostre Regne. Alcanç ven amb rzel, que no crec fundat, el creixement del port de València, per si cascan de les seues millores comporta una minva de l'importància del seu.

No vaig a tractar la qüestió a fondo, puix el meu objecte és altre. Només afegiré que el fenomen sola representa la llei humana de la concurrencia, la pellada, en fi, lluita per la vida, que la que, al mateix si de la família, per la possessió dels bens terrenals, els parents arriben, de vegades, en l'ofuscació, fins al crim, amb un lamentable oblit dels manaments de la llei de Deu i dels deures d'humanitat, més exòtiques encara a aquella per les venes dels quals corre una mateixa sang.

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO
(Continuarà)

El nostre col·laborador Pere Quer i Ferrando ha estat denunciat i cridat a declarar davant del Jutjat per el seu article titulat *Les traves terçes*. En la seua declaració el tenyor Quer ha mantingut els punts de vista exposats en dit article.

«Es que comença ja la persecució contra EL CAMÍ»

Ferros, Acer, Vigues, Tubos,
Màquines, Ferramentes
i utilitats
Construccions metal·liques:

FIL DE MIQUEL MATEU

TELEFONS 13.000 i 13.009
APARTAT 35

Guillem de Castro, 5 al 11
VALENCIA

Franco Tormo

Xapes
Asientos
Taulers de fusta

C. PICASENT, NÚM. 8

Telèfon 12.802
VALENCIA

EL CAMÍ - 1

5. La resposta pertinent

Naturalment, valencians I

I

Els patriotes valencians estem treballant per una València lliure. I no ens distraem de la tasca fins que el fibló dels que germans n'havien de ser ens ferix. Que conste. I que carreguen en sa responsabilitat. I saltem. Sempre. I acodim.

Eh!, prou senyor Eduard Martínez Ferrando; al·lusions impertinents, no! Malentesos, manco, i manco dels paradoxistes *pancatalanistes*; sí, perquè *pan* = *tot*, sancer, únic; i *catalanisme* vol dir *tot català*.

Referit al nostre objecte polític etnogràfic, vol, i es pretén i s'exteén [enten], que València no és una nació, sinó que és una part, una Regió de la Nació catalana. Vosté no ho ignora; per tal, imitant-lo quan assovinteja l'Escalante, li diríem que "sembla estar Quelo" al negligir que "pancatalanisme" és aquells intents i expressions.

Així, sempre els catalanisats valencians, distraent-nos atenció i esforç, que s'esmerçaven contra l'espanyolisme, obligant-nos, amb refusables insolències "inelegalment intolerants", a bifurcar l'empenta nostra contra els enemics de la nostra Pàtria valenciana. Es una llàstima. I és precís arrambar de rail "panespanyolisme" i "pancatalanisme", de la nostra València. Dins d'ella, tot el "panvalencianisme" que vullga.

Els "pancatalanistes" de València, cucament, simulen, amb màxima misèria mental, no oïr-nos. Es debaes. Nos oïran. Els llançarem al menyspreu del poble. Ells es denúncien insensats, irreflexius. Han d'acabar-se o han de amagar el que creem son descastament, en la caverna tenebrosa dels seus aplecs. El "pancatalanisme" = "tot català", amb al·lusió política a València, és (que aixina s'ha escrit): "València és catalana." "Catalunya és la nació dels valencians." "Des del migdia de França a les palmeres d'Elx, tot és Catalunya." "Els valencians són catalans de València i sa lengua és la llengua catalana." "Poetes, sants, polítics i savis, naixcuts i criats en València, són catalans." "La mare pàtria dels valencians és Catalunya." "València és una regió catalana." I encara quinscuns valencians (¿coneix l'autor?) manifesten son desig de que a València se li "impose sa recatalanisació ràpida, radical, brutalment." ¿Hi ha valencià, varó que accepte eixos postulats?... ¿Està bé això? Diga!

Eixos desigs i intents són, senyor E. Martínez Ferrando (no aparente ignorar-ho) el "pancatalanisme" al nostre objecte, i baix eixes expressions propagat i signat per hòmens naixcuts més enllà de l'Ebre i, lo que és més indigne, per hòmens que han naixcut i són valencians. No s'atrevirà vosté a negar-ho [negar-ho]. I el que existix-ca eixe "pancatalanisme" no li fa cap "favor" a Catalunya, ni "disfavor" a València. Apropiar-se lo que no és degut no és signe de fortalesa, ans de perversió i tirania; i de que existixquen perversos i tirans, la víctima no'n cobra descrèdit; sí, si els consentix i cohonesta. Mai, mai, mai pensem que Catalunya absorbiexa València. Distinta cosa és que ho pretenguen quinscuns, i, aital, ben patent hi roman per a ignomínia dels fautors...

Els que volen imposarnos "brutalment la recatalanisació de València"... (¿els coneix vosté?) no tenen dret a parlar quan el patriotisme nacional valencià es redreça, i deuen restar closos en son remordiment.

Rovira i Virgili [sic] ha escrit: “València és la Regió de Catalunya que podem anomenar Catalunya meridional.” (*La Rambla*, 6 setembre 1930.) Es sols un botó de mostra... ¿Es aixó “pancatalanisme clar”? Vosté dirà. Tal sentit és el de Madariaga; sí, però Rosselló, Balears, Principat i Valencia formant una nació. No ho oculte.

El nostre credo és “València nació”, com ha escrit ara (*El Pueblo*, 1 setembre 1933) Miquel Duran Tortajada ja guanyat per *nosatres*, perquè, com vosté, ell, sempre havia dit: “De nació catalana som tots els valencians”. (*Patria Jove*, num. 2. Maig 1916.)

Fullege *El perill català*. Són a feixos les cites. No acabariem!

I, finalment, en el possible Estatut valencià, caldrà, sí, senyor, “malfiarse”, per lo menys, si la presidència la donen a un català (que no deu ser, ni serà!), havent hòmens valencians. No faltava més! Si és un alacantí, o castellanenc, o de la València estricta, serà igual, perquè *tots som fills de la Nació Valenciana*.

A d'estos respectes doctrinalment s'atenem i no a lo que diga la Constitució de l'Estat de la nació espanyola, ¿eh?

Resumim, escalantesc amic (“Mac Mahó que es desenganye, de no seguir el meu pla, a terra”): eixe “pancatalanisme” suposa l'absorció de la Nació valenciana per la catalana; suposa l'absorció de la personalitat nacional de València, si, senyor; o està vosté Quelo i tots nosatres boigs; que això és un perill, si senyor, per al proselitisme patriòtic valencià; però que no mai, mai nos absorbiran, perquè València podrà ser dèbil però no vil! Això es tot.

I, en fi, no'n fem cas de ses viboresques denegacions. ¿Megalóman jo, jo? ¿Es a mi?... No em coneix.

En quant a lo de “mal poeta”, m'aconhortaré llegint la llarga lletania ditiràmica que sempre vosté m'ha dedicat... sense pregar-li mai, ni deurem vosté res. Alló de: “Fecundo poeta, ingenuo, delicado y sentimental.” “Es Bayarri el poeta tipo renacentista con mieles de inspiración.” “No hay verso suyo que deje de conllevar el sentimiento valencianista.” “Guirnaldas de su hombría de bien son sus versos.” “Su tendencia es la preferida por nosotros”... I no còpie més perquè m'està ruborissant i podria creure el públic que em dol més l'atemptat del senyor Martínez al meu crèdit literari, que el que li fa a la nostra Pàtria. Prou. Prou i massa.

Pensem, que permetre semblants articles en res possibilita la convivència.

J. Mª Bayarri

(Se continuarà)

N. de la R. —Hem volgut sempre defugir totes aquelles qüestions que per desacord dels valencianistes podien contribuir a dividir-los i a esterilitzar el nostre moviment. Pensàvem i seguim pensant que els que les susciten la major part de les voltes no obren de bona fe, car els guia la secreta intenció de sembrar entre nosatres la discòrdia, de portar les forces valencianistes a una baralla intestina que les anihile.

Es coneguda de tots la tasca injusta i inintel·ligent que realisa en este sentit cert individu prevalgut d'una falsa apariència valencianista i convertit perxò en instrument dels que volen

destrossar el moviment. Es precisament contra eixa desdixada labor contra allò que va reaccionar el senyor Eduard Martínez Ferrando, a qui per el seu indubtable prestigi i autoritat calia donar acollida en este setmanari.

Ja sabíem que d'esta manera s'encetava una polèmica que, com hem dit al principi, sempre hem evitat per evitar també la descohesió. El fet no sols de que les afirmacions del senyor Martínez Ferrando es publiquen amb la responsabilitat exclusiva del seu nom, sinó també sota el títol de "Tribuna lliure", indica ja a les clares quina és la nostra situació i el nostre propòsit.

Hem rebut una carta de l'amic Escrivà Cantos anunciant una rèplica als articles del senyor Martínez Ferrando, que no hem publicat perquè esperem publicar aquella.

Ara bé, el donar cabuda en estes columnes a aquella discussió ens autorisa a demanar a uns i altres breuetat i concisió en l'exposició del seu pensament, deixant de cantó repeticions inútils, i absència de greuges personals que són innecessaris per a la defensa dels respectius punts de vista.

El Camí, num, 84, 14 d'octubre de 1933. p. 5

Naturalment, valencià II

II

Brevetat ens prega la nota de la Direcció d'EL CAMI, i encara que no l'ha conseguida, ni procurada, del que encetà la polèmica, constrenyim nostre escrit, que ho fón a mida que el senyor Martínez Ferrando els d'ell publicava. Seguir.

Molt havem dit en *El Perill Català* i donat proves, sus el pancatalanisme. Hi ha qui no vol entendre, ni oïr. Es debades. Ens oïran fins les relles.

Es el senyor Martínez Ferrando, el contumaç i ara el descarat pancatalanista que cucament va esquivant, esquivant l'eix de la qüestió, per a caçar incauts. I per Déu!, que no li ha de valdre la casa santa!, com diem els valencians.

Vinga al terreny i diga: ¿Creu voste que la nostra Terra, que la nostra València, és una Nació? ¿Creu que Catalunya és una atra Nació? Eixos són es termes.

Si València té una personalitat nacional, no pot fundir-la amb atra personalitat nacional, desapareguent per a ser part o element d'atra. Tot lo demás són "falornies" [falories] i bogeries de vostés.

Després d'aclarit això són d'una inconmensurable innocència les seues ampuloses parrafades.

Per exemple, l'argument A) és el retret dels centralistes "del major número de lectors"; l'argument ja tan desacreditat de "l'espigarda i el mauser". Sembla extrany que siga, al cap de tants anys, el senyor Martínez Ferrando el qui el retraga. S'acontentariem, és clar, en que els milions de valencians ens llixqueren i en que als nostres clàssics els traduïsquen en tot el món. ¿L'argument de vosté és per a fernos anglesos o espanyols?...

L'apartat B) és una mostra del seu estancament cultural, etnogràfic, profundíssim.

Quan les modernes missions culturals i darrers *rapports* intel·lectuals, amb el doctor Schulten al cap; els estudis sus la civilització íbera; els descobriments en el sur valencià i els que resplandixen com a resultat del Servei de Prehistòria de la nostra Diputació, denoten una civilització i una força vital autòctona, nostra, sense barreges ni recolliments estranys..., ¿encara ens ix amb el bacinet d'afaitar al cap, este "andante cavaller de la trista figura", sobre el *Rocinante* arguella d'allò: "Que los catalanes trajeron a Valencia la lengua y la cultura"?... Lo de l'endarrerit i centralisant Escolano, i per això recusable; lo dels espanyolitzats Tormo i Azorín i el mateix Benlloch, dels quals, no obstant, no ens mostrarà el senyor Martínez una expressió de que els valencians som de nació catalana. Tormo, en canvi, en *Las Tablas de Jativa*, assovinteja lo de "Historia del Arte Valenciano", "Prerrafaelistas valencianos", "Tablas valencianas"... Això, senyor Martínez, està manat retirar.

Ah!, l'apartat C) és definitiu en l'aplastament de la lògica martinezferrandesca i pancatalanista integral. Vegen: "Els Estats independents de la Corona d'Aragó, València, Mallorca i Catalunya, exigien al rei no dividir-los a la seua mort." 1ª Aragó formava també part d'aquella Confederació, i el senyor Martínez sap que són d'atra nació. 2ª Jaume I, en 1262, fundà el reine de Mallorca i el donà a son fill Jaume, seguí tal reine independent, fins que en 1343 el rei de Mallorca Jaume II, nét del primer rei i revesnet de Jaume I, fins que, amb general condol –per l'injustícia-, l'impetuós Pere II de València, IV de Catalunya i Aragó, s'apodera del reine de Mallorca i del rei. 3ª. Això en quant a Mallorca, que en quant a València tenim clar espill de l'"unió perpetua" en la història (que al respecte estricte tant podria dir-se pancatalanisme, que és l'únic denominador comú que enternix al senyor Martínez Ferrando, com panvalencianisme, cosa que no ens plauria, ¿cóm no? més a nosatres (heus la diferència), com panmallorquinisme).

En lletra del 12 d'agost de 1412 apenes passat un mes de l'elecció del d'Antequera, els regidors valencians rebugen el nomenament de Batlle de València fet a favor d'un català, senyor Martínez, un tal Martínez... de Marziella; segons publica l'erudit P. Ibars, i en lletra als missatgers enviats pels valencians a la "Cort del Senyor rey" diuen: "Havem entés que dit Senyor entén e vol prohevir hom estrany als officis daquest regne e senyaladament del offici de Batllia General, an Marti Martínez de Marziella que es ESTRANGER...", així estranger, perquè era català, amb els qui Ferran I volia congraciarse donant-los tots els càrrecs. Tant, que en 23 del mateix mes, tornen a escriure els nostres Jurats queixant-se de que entre tots els càrrecs oficials sols el d'un "alguatzir" recaigué en un valencià; tots els demás, en catalans, "qui tots temps han vellat e obtengut ocuparse e *absorbir* la casa dels senyors reys", diuen els nostres Jurats, i demanen per als càrrecs *oficials de València* "hòmens daquest regne, ya que millor o més humanament es hom regit e governat per hòmens quins coneguen que per altres". Talment, com sempre havem dit dels Governadors civils que ens han dut de Madrid... I termina la lletra tan significativa i tan... certera per a tots temps, dient que: els propis, que els valencians, per a tals càrrecs no són lladres i criminals, "com han fet oficials estranys i incògnits (el governador català Arnau Guillem), exhaurint e imbursant la sanch e pecunia de la gent..." Prou, prou, senyor Martínez; ¿no li sembla ja de sobres que els valencians "es mostraven els més zelosos" de la Unió Perpetua?

De l'apartat D) que deixa incomplet en eixe article sobre les economies catalana i valenciana pot comprovar-ho inquirint el *pancatalanisme* dels nostres agricultors, dels nostres

comerciants, dels nostres industrials... Acostes, acostes un poquet i... atrevixcas a insinuar-los només eixe pancatalanisme de vosté... Prove, però prepare's l'eixida...

Continue divertint-nos dient: "Perquè (eixa è...) me sent (eixa t...) pancatalaniste" (eixa e...). Ai!, Eduard Martínez Ferrando!...

I prou per hui, atenent de la Direcció la nota.

J. M^a. BAYARRI

(Terminarà)

Ciutat 24-IX-33.

El Camí, num. 85, 21 d'octubre de 1933. p. 3.

Naturalment, valencià III

III

(Acabament)

Fem constar (per als que han llegit els meus modests escrits anteriors) explicables errades d'impremta que capgiren el sentit, i són: prohebir per povehir (lin. 31, segona columna); en la línia 18 de la segona columna sobra el *no*, i en la tercera de la primera, *ni* per *si*; i en la 5^a. de la segona columna, el rei, per és rei; com a més significatives.

Continua en l'article final el senyor Martínez l'apartat D), i el desordre i l'enredrar-se d'esta "continuació" és majúsculisa en el barreig, no sols dels interessos materials econòmics de la Pàtria Valenciana i del País Català, sinó que, desatentadament, intervé una tercera nació, germana peninsular, Euzkadi, a la que agravia intentant ensarsar pobles germans d'opressió, afirmant temeràriament que: "Hui els bascos –així, els bascos- fan tot el mal que poden" –ho diu per la Siderúrgica de Sagunt– "i malparlen de l'art de València i Catalunya", i afegix: "no més perquè s'òbriga pas els seu?! qual revifalla contemporània esdevingué –diu– per causa de la pujada de les accions navileres"?! Definitiu i ridícol crític d'art també?

De mode que confon la burgesia plutócrata amb la noble nació basca: "hui els bascos ens fan tot el mal que poden"... Es tota una germanor! I, encara, eixint-se'n, desordenat, del postulat D), de lo econòmic, incidix, amb pèsim gust, en l'"espiritualitat..." –diu ell– per si a Baroja no li agrada "el nostre Blasco Ibáñez", etc. rastrejant i puerilisant la dialèctica.

Que el determinisme econòmic és divers entre el País Català i la nostra Nació Valenciana, pel doble factor, el moral idiosincràtic del *nostre llaurador* i el fet imponderable de la geografia i clima, i encara geològic, a ningú se li oculta, ni se li inculpa, i en les transaccions, i encara, si vol vosté (per més que em repugna) en el sentir popular que retruca a lo dels catalans: "Valencià i home de bé, es cosa que no pot sé", lo de: "Català, si no te l'ha feta, te la farà". No, no insistim en lo tocant a interessos materials, terreny perillós que ultra lo edificant assovinteja.

En el postulat E), quan la referència a lo polític podria suministrar-li al senyor Martínez, en la seua aspiració, motius de proselitismes pancatalanistes, declara que "Catalunya no intervingue *per a res* en els afers dels atres "Estats independents" que formaven la Confederació... (lo qual havem provat, documentalment, no ser cert) i li endosa al senyor Reig, que repetidament ha

dit lo contrari, la graciosa afirmació. Però en la ment del senyor Martínez Ferrando està que no intervingué i que eren “Estats independents”. Més no necessitem per a deixar sentades, amb raons del propi contrincant, les dels principis que venim defenent: 1ª., que quan l’“Estat” independent de la Nació Catalana no intervenia “per a res”, l’“Estat independent” de la Nació Valenciana, s’obrava ortodoxament, en bona doctrina nacionalista; 2ª. En conseqüència, que si l’“Estat independent” del País Català haguera intervingut en lo més mínim (ja havem provat que oficialment intervingueren prou en Mallorca i en Valencia) en l’“Estat independent” de la Nació Valenciana, era contrari a d’aquella doctrina nacionalista; 3ª. Que són dos nacions distintes –no contràries, ¿eh?–, amb una clara efectivitat històrica signada pels seus respectius “Estats independents”. I heu l’equivoc del pancatalaniste senyor Martínez, que a l’“aspirar” que tot (pan) en la nostra València, i la Nació Valenciana mateixa siga català (pancatalanisme), se “recatalanise” més o menys “ràpida, radical i brutalment”, es contradiu amb la seua afirmació de l’evidència –que li plau– de que Catalunya no intervingué “per a res” en les coses de l’“Estat independent” de la Nació Valenciana.

¿I per què no és conseqüent amb eixa creència històrica i aspira, com nosatres, els patriotes valencians i valencianòfils aspirem, a que ara tampoc Catalunya intervinga *per a res* en la concepció i en la vida de la Nació Valenciana?

¿Per què en desig aspiració dels pancatalanistes ha d’intervindre *per a tant* que fins se tindria que recatalanisar brutalment”? ¿Es en els Estats nacionals independents, com al que te dret la Nació Valenciana, poden, sense minva i vilesa, renunciar a la fortificació de son caràcter per a adoptar el d’una atra, i per tant distinta, nacionalitat? ¿Es que a la Nació Valenciana no li escauria millorment i major valencianisar-se i revalencianisar-se, que catalanisar-se com (sembla vergonyant!) volen vostés, o espanyolisar-se, com (sembla sacríleg!) volen atres, tan delinqüents en patriotisme valencià com vosté?

Despres, els que pomposament el senyor Martínez diu “postulats” F), G), H) I), em resulten... això, comareries escalantesques de veïnat típic. Allò de si la policia en la xiuladisa a l’Estrada en els Jocs Florals de 1915 detingué a valencianòfils o pancatalanistes H) (ací ningú és capàs de sacrificar-se per la Pàtria més que vosté, home), lo de “la Pàtria o porcaterra”? F), quan són vostés els imprudents inoportuns i importuns que escaroten sense trellat i descarada, sus el “pancatalanisme”, ja que sinó els patriotes valencians no tindrien motiu i ocasió d’estes rèpliques; lo dels “lletres amb llapis en estatges mololents”, G); lo de que els xics més sabuts, els més fadrins i els “pollos” més guapos, sí, senyor, són els pancatalanistes, “els que palesen més esperit i els que resulten també els més profitosos per a *la causa*”. ¿Veuen vostés? No diu per a quina *causa*, però se supon que és la d’ell, la de que València té que ser “recatalanisada brutalment”. En canvi, els que creem que València lo que necessita és que se revalencianise, que se panvalencianise (què bé sona ací el panvalencianisme senyor Martínez), som els ases, els pobrets desastrats, els mocosos i els més lletjos, “valors negatius, febles, estrambòtics i pintorescs, de lo bo i millor”... I se queda tan fresc, el senyor Martínez! Tot això són vostés, i han segut vostés, els que no han cregut que: “València és regió i part i satèlit de la Nació Catalana; València, la Catalunya meridional” els ases de Francés Almarche, de Nicolau Primitiu, de Rafael Raga, del P. Ivars, de Ventura Pasqual i Beltran, de Giménez Fayos, d’Emili Lluch Arnal, del P. Fullana, d’Escrivà i Cantos, de Bru i Rico, de Martínez i Martínez, d’Osset, d’Emili Cebrian, del P. Miret, de Sanchis Sivera, d’Ortín Benedito, de Francesc Aguirre, de Cebrian Ibor,

de..., prou, prou. En canvi, els savis i guapos son... Detinte, ploma, i no vullgam enverinar un cisma... com fan els desqueferats valencianistes pancatalanistes...

l) I, finalment, la condolència del *constitucionalista espanyol*, perquè si eixa Constitució estrangera no possibilita, amb son legalisme el salvador “pancatalanisme” a València, encara que sí la publicació d’uns espuris articles que poden titular-se “PER QUÉ NO ME SENT VALENCIÀ” nacionalment.

I ara, després de tot, i no obstant, que Santa Llúcia ens conserve la vista, l’emplacem al *cuco*, al cuquet i nebulós senyor M. Ferrando, a que per a claretat de tots (que no li dolguen penyores!) ens conteste amb un momosí·lau, “sí” o “no” senzillament –que mai ho ha fet– a estos preguntats:

¿Creu que València és una Nació?...

¿Creu que Catalunya és una atra Nació?...

I això és tot!!! Però no dirà vosté res. Que és lo millor que haguera pogut fer ans que distraure el temps i l’atenció dels que en estos moments, i sempre, devem d’estar lluitant contra l’enemic comú de la propia Nació Valenciana i de l’estimadíssima Nació Catalana.

J. Mª BAYARRI

El Camí, num. 87, 4 de novembre de 1933. p. 2.

Naturalment, valencià

III

(Acabament)

Fem constar (per als que han llegit els meus modestos escrits anteriors) explicables errades d'impremta que capgiren el sentit; i són: prohibir per provehir (lin. 31, segona columna); en la línia 18 de la segona columna sobre el no, i en la tercera de la primera, ni per si; i en la 5.ª de la segona columna, el rei, per és rei; com a més significatives.

Continua en l'article final el senyor Martínez l'apartat D), i el desordre i l'enredrar-se d'esta "continuació" és majusculista en el barreja, no sols dels interessos materials econòmics de la Pàtria Valenciana i del País Català, sinó que, desafortunadament, intervé una tercera nació, germana peninsular, Euzkadi, a la que agravia intentant ensarrar pobles germans d'opressió, afirmant temeràriament que: "Hui els bascos —així, els bascos— fan tot el mal que poden" —ho diu per la Siderúrgica de Sagunt— "i malparlen de l'art de València i Catalunya", i afegeix: "no més perquè s'obliga pas el seu?! qual revifalla contemporània esdevingué —diu— per causa de la pujada de les accions navileres"?! Definitiu i ridícul crític d'art també?

De mode que confon la burgesia plutocrata amb la noble nació basca: "hui els bascos ens fan tot el mal que poden"... Es tota una germanor! I, encara, així, se'n, desordenat, del postulat D), de lo econòmic, incidix, amb pesimisme, en l'"espiritualitat"... —diu ell— per si a Basaja no li agrada "el nostre Blasco Ibáñez", etc., rastrejant i puerilant la dialèctica.

Que el determinisme econòmic és divers entre el País Català i la nostra Nació Valenciana, pel doble factor, el moral idiosincràtic del nostre llaurador i el fet imponderable de la geografia i clima, i encara geològic, a ningú se li oculta, ni se li inculpa, i en les transaccions, i encara, si vol vostè (per més que em repugna) en el sentir popular que retruca a lo dels catalans: "Valencià i home de bé, és cosa que no pot sé", lo de: "Català, si no te l'ha feta, te la farà". No, no insistim en lo tocant a interessos materials, terreny perillós que ultra lo edificat assovintja.

En el postulat E), quan la referència a lo polític podria suministrar-li al senyor Martínez, en la seua aspiració, motius de proselitismes pancatalanistes, declara que "Catalunya no intervingue per a res en els afers dels altres 'Estats independents'" que formaven la Confederació... (lo qual havem provat, documentalment, no ser cert) i li endosa al senyor Reig, que repetidament ha dit lo contrari, la graciosa afirmació. Però en la ment del senyor Martínez Ferrando està que no intervingué i que eren "Estats independents". Més no necessitem per a deixar sentades, amb raons del propi contrincant, les dels principis que venim defenent: 1.ª, que quan l'"Estat" independent" de la Nació Catalana no intervingua "per a res", l'"Estat independent" de la Nació Valenciana, s'obrava ortodoxament, en bona doctrina nacionalista; 2.ª En conseqüència, que si l'"Estat independent" del País Català haguera intervingut en lo més mínim (ja havem provat que oficialment intervingueren prou en Mallorca i en València) en l'"Estat independent" de la Nació Valenciana, era contrari a d'aquella doctrina nacionalista; 3.ª Que són dos nacions distintes —no contràries, ¿eh?—, amb una clara efectivitat històrica signada pels seus respectius "Estats independents". I heu l'equívoc del pancatalanista, senyor Martínez, que a l'"aspirar" que tot (pan) en la nostra València, i la Nació Valenciana mateixa siga català (pancatalanisme), se "recatalanise" més o menys "ràpid, radical i brutalment", es contradiu amb la seua afirmació de l'evidència —que li plau— de que Catalunya no intervingué "per a res" en les coses de l'"Estat independent" de la Nació Valenciana.

¿I per què no és conseqüent amb eixa creència històrica i aspira, com nosaltres, els patriotes valencians i valencianòfils aspirem, a que ara tampoc Catalunya intervinga per a res en la concepció i en la vida de la Nació Valenciana?

¿Per què en desig aspiració dels pancatalanistes ha d'intervindre per a tant que fins se tindria que "recatalanise brutalment"? ¿Es que els Estats nacionals independents, com al que té dret la Nació Valenciana, poden, sense minva i vilesa, renunciar a la fortificació de son caràcter per a adoptar el

d'una altra, i per tant distinta, nacionalitat? ¿Es que a la Nació Valenciana no li escauria millorment i major valencianisar-se i revalencianisar-se, que catalanisar-se com (sembla vergonyant!) volen vostès, o espanyolisar-se, com (sembla sacrileg!) volen altres, tan delinqüents en patriotisme valencia com vostè?

Després, els que pomposament el senyor Martínez diu "postulats" F), G), H), I), em resulten... això, comareries esclavistesques de veinat tipic. Allò de si la policia en la xuladisa a l'Estrada de Jocs Florals de 1915 detingué a valencianòfils o pancatalanistes H) (ací ningú és capàs de sacrificar-se per la Pàtria més que vostè, home), lo de "la Pàtria o porcatera"! F), quan són vostès els imprudents inoportuns i importuns que escaroten sense trellat i descarada, sus el "pancatalanisme", ja que sino els patriotes valencians no tindrien motiu i ocasió d'estes rèpliques; lo dels "lletrats amb llapis en estatges mololents", G); lo de que els xics més sabuts, els més fadrins i els "pollos" més guapos, si, senyor, són els pancatalanistes, "els que palesen més esperit i els que resulten també els més profitosos per a la causa". ¿Veuen vostès? No diu per a quina causa, però se supon que és la d'ell, la de que València té que ser "recatalanizada brutalment". En canvi, els que creem que València lo que necessita és que se revalencianise, que se panvalencianise (que bé sona ací el panvalencianisme senyor Martínez), som els ases, els pobres desastrats, els mocosos i els més lletjos, "valors negatius, febles, estrambòtics i pintorescs, de lo bo i millor"... I se queda tan fresc, el senyor Martínez! Tot això són vostès, i han segut vostès, els que no han cregut que: "València és regió i part i satèl·lit de la Nació Catalana; València, la Catalunya

meridional" els ases de Francés Almarache, de Nicolau Primitiu, de Rafael Raga, del P. Ivars, de Ventura Pasqual i Beltran, de Giménez Fayos, d'Emili Lluch Arnal, del P. Fullana, d'Escrivà i Cantos, de Bru i Rico, de Martínez i Martínez, d'Osset, d'Emili Cebrian, del P. Miret, de Sanchis Siuvera, d'Ortín Benedito, de Francesc Aguirre, de Cebrian Ibor, de..., prou, prou. En canvi, els savis i guapos són... Dotint, ploma, i no vulgam enverinar un cisma... com fan els desqueferrats valencianistes pancatalanistes...

I), finalment, la condolència del constitucionalista espanyol, perquè si eixa Constitució estrangera no possibilita, amb son legalisme el salvador "pancatalanisme" a València, encara que si la publicació d'uns espuris articles que poden titular-se "Per què no me sent valencià" nacionalment.

I ara, després de tot, i no obstant, que Santa Lúcia ens conserve la vista, l'emplacem al cucu, al cuquet i nebulós senyor M. Ferrando, a que per a claritat de tots (que no li dolguen penyes!) ens conteste amb un monosillau, "sí" o "no" senzillament —que mai ho ha fet— a estos preguntats:

¿Creu que València és una Nació?.. ¿Creu que Catalunya és una altra Nació?..

I això és tot!!! Però no dirà vostè res. Que és lo millor que haguera pogut fer ans que distraure el temps i l'atenció dels que en estos moments, i sempre, devem d'estar lluitant contra l'enemic comú de la pròpia Nació Valenciana i de l'estimadíssima Nació Catalana.

J. M.ª BAYARRI

6. Declinant una dedicatoria

Por qué no puedo ser pancatalanista

Cortesía obliga. Nuestro escritor valenciano D. Eduardo Martínez Ferrando, el que creíamos entusiasta valencianista, y así lo expresamos en momento solemne, nos indica en el periódico "El Camí" (núms. 81 y 82) un artículo titulado "Per qué me sent pancatalaniste", y como la dedicación de un escrito sea un libro, bien un artículo, cómo en este caso, siempre es galanura que creemos se debe estimar, allá vamos con éste acuse de recibo, en el que también patentizamos las gracias más sentidas por la muestra de afecto que nos dá al dedicarnos el que lanza a la publicidad los pensamientos políticos de su íntimo ser. Y cumplido el deber de la cortesía nos vamos a permitir la presentación de unas breves razones de oposición, exteriorizadas con pocas palabras por el temor que nos dá el ser demasiado prolijos, y con ello displacer al amantísimo lector, que el avizorar muchas parrafadas de prosa pone cara seria.

Devotísimo lector de las producciones periodísticas de Martínez Ferrando y fervoroso admirador de las sustanciosas enseñanzas salpimentadas de grande erudición que campean en sus escritos, siempre las suscribíamos "in mente", y aún en ocasiones exteriorizábamos sus asertos; pero ha llegado un momento en que no podemos por menos demostrar nuestra disconformidad con un sentir en la política nacional valenciana, ya que hemos sido aludidos tan directamente, y además leemos hacia el final del artículo envidador, del muy estimado Duart, que dice: "Callar-se, en esta ocasió, tant es val com claudicar puix, a més, diu un refrá que'l que calla otorga", y nosotros no podemos, las cosas así, silenciar nuestra absoluta disconformidad con el pensamiento del carísimo amigo, por más que nos duela el que aparezca a la faz pública nuestra discrepancia con un entusiasta autonomista, y también el que aduzcamos algún concepto que, por más que procuremos suavizar en la forma, tiene que ser punzante por su naturaleza áspera, por lo que pedimos dispensa a la amistad del buen amigo.

Martínez Ferrando en el artículo de referencia se declara pancatalanista sin ambages ni atenuaciones, cosa que aunque nos desplace, por ser una resta al valencianismo, no llegamos a censurarle por la adoración que prestamos a la libertad y al libre albedrío, así piensa, sus entusiasmos por Cataluña le llevan al extremo de pretender... hacer de Valencia el antiguo i Glorioso Reino que no soportó sobre sí más peso que el de la Corona de los reyes de la Corona de Aragón; allá él, no le envidiamos la gloria; pero tiene todo nuestro respecto a sus sentimientos si bien con gran pesadumbre por nuestra parte; ahora que no podemos guardar silencio, ante la intención consignada de que la en tiempos más felices soberana Valencia, y conste que no nos referimos a la ciudad, sino a toda la nación de éste nombre, vaya a formar con otras nacionalidades una imaginaria "Occitania", con la que vendría a ser, permítanme la vulgaridad, la renombrada cola de salmonete, cuyo pez la tiene preciosa, por sus brillantes colores, pero que no deja de ser el extremo del preciosísimo pescado, y aunque órgano muy principal del animalejo bonito y sabroso, al fin innoble cola. Eso no lo consiente la insigne Valencia, nación que solo debe su restauración cristiana al gloriosísimo Jaime I de Aragón, el hombre que por Dios predestinado para realizar la empresa por otros vanamente intentada y si bien cómo no podía ser por menos obtuvo la ayuda de catalanes y aragoneses, fueron todos, desde los más altos caballeros hasta el último mesnadero y almogávar mercenario, que sin la prometida recompensa, por cierto escriturada por anticipado se estuvieran holgando los

dichos catalanes y aragoneses en los castillos y casonas de las sus tierras de Aragón y Cataluña, no importándoles a los unos el territorio valenciano lo que un amaestrado azor, y a otros lo que una despuntada raja de arado ó averiada lanzadora de telar. Esto así, cómo no hay el dudar, sólo al singular Jaime el Conquistador debe Valencia su restauración, y más aún, el que la constituyera en Reino independiente, con sus propias leyes y singulares instituciones distintas a las de los demás estados especialmente a Cataluña, ya que algunas comarcas hubieron de ser pobladas a fuero de Aragón.

Y Valencia, el más bello florón de la gran Corona no tuvo de común con los demás Estados que aquella formaban más que al soberano, pues que como tan sabido es, tuvo sus Cortes propias. Y un detalle: el juramento que al advenir nuevo rey éste prestaba en Zaragoza primero, y después en Barcelona, no servía para nuestro Reino, precisando que el nuevo monarca viniera a la ciudad metrópoli del reino, y en la Seo de Valencia jurara sus fueros.

Hay más: constituido el nuevo reino cristiano, los instalados en él, caballeros ó ciudadanos, los menestrales en él instalados, todos en absoluto, los que la región habitan, se apellidan valencianos; y buena prueba nos la dá el cronista Muntaner, que nacido más allá del Ebro, se titula él mismo, no catalán, si no “ciudadano de Valencia”.

Los nuevos pobladores no hacen más que traer cómo tan natural, su idioma; así los de Aragón, especialmente los turolenses, vienen con su aragonés, que corrompido, aún se habla en la comarca de Chelva y Villar, el que forma el dialecto “churro”; los de Castilla, que también de la meseta vinieron gentes, trajeron su castellano que, influenciado por la lengua valenciana forma en el valle un espécimen de lengua bastante diferenciada de su aborigen, y muy especialmente en el Canal, la que constituye un verdadero dialecto en demasía pintoresco; y finalmente los catalanes con su lengua propia, especialmente los matrimonios de Lérida con su modalidad más suave que el resto de Cataluña; pero cosa singular, la lengua de importación, a poco de tomar carta de naturaleza en tierras del Levante, mejorándose al perder la aspereza de origen, viendo constituir la lengua valenciana, bien diferente, a pesar de las protestas de muchos catalanes y algunos catalanizantes, al allende el Ebro, quedó formada lo que los escritores valencianos en el siglo XV llamaron “valenciana prosa”, la más bella lengua literaria de la Edad Media, la que escritores catalanes se afanaron en emplear en sus producciones literarias como en estas bien claramente se ve, permitiéndonos el afirmar que el catalán en aquellas centurias no era más que el “sermo vulgaris”, siendo la lengua literaria el romance valenciano.

No digamos de las costumbres tan distintas, de instituciones diferentes y hasta del vestir tan en nada parecido al de los catalanes como otras muchas circunstancias, que si tuviéramos que detallar, transformarían el artículo en un voluminoso libro.

Queda con lo expuesto plenamente demostrado que Cataluña y nuestro reino de Valencia, no tuvieron nada de común más que el soberano que convergieran los distintos estados nacionales que formaban la gran Corona de Aragón. Y la actual realidad es que, por fortuna, desaparecida la dinastía borbónica, tan nefasta para los valencianos, no cabe ya la reintegración de aquella Confederación de Estados por no ser dado el encontrar quien asuma aquella supremacía. Así que bien está cada uno en su casa procurando su grandeza moral y material sin alimentar sueños imperialistas mal avenidos con la verdadera libertad. El más

grave mal que nuestra nación valenciana padece es el que han sido muchos los ciudadanos de ella que no sabiendo vivir sin señor que les mande, se han sometido al dominio castellano, del que no se explican puedan desligarse, llegando en su pobreza de espíritu a mirar de mal talante a los que quieran destrozar las malhadadas e infamantes ligaduras, trabas que nos han sujetado al espíritu castellano cómo los esclavos de la gleba a los señores territoriales, a los mangoneadores centralistas; y otros que más conscientes, conocedores de los males que el ir unidos al carro castellanista a la región valenciana reporta, abominan de esta sujeción, pero que, desconfiando sin duda de las propias fuerzas, y por ende de las de la nación valenciana, mansamente vuelven los ojos a Cataluña y suplicantes les piden protección, y con ello le ofrecen la sumisión que a los del centro de la Península le denegaban. Su espíritu no llega a aconsejarles más que el cambio de señor, no dándose cuenta en sus fantásticos sueños, olvidados de que están en la tierra y de que tratan con hombres, que sólo cambiarían de amo.

No queremos finalizar éste artículo sin dar una explicación que para los que nos conocen íntimamente holgará; pero como muchos de los amantísimos lectores no tenemos el honor de conocerles, queremos que sepan que no abrigamos animosidad alguna contra Cataluña y sus ciudadanos; muy al contrario a aquella admiramos y a los segundos envidiamos, con la envidia santa, que es la única que conocemos de las dos que hay, como dijo Cervantes en el prólogo de una de sus obras. Cataluña con su grandeza moral y prosperidad material nos seduce; sus hijos, entre los que contamos muy buenos amigos, tienen nuestra sincera estimación por muy trabajadores y el gran patriotismo que atesoran; buena prueba una de nuestras primeras producciones periodísticas escrita con motivo de un homenaje a Guimerá la que titulamos "Imitemos": ¡Que más quisiéramos nosotros para exaltación de la patria valenciana, si no que los hijos de ésta tierra sintieran los fervores por Valencia que los del otro lado del Ebro por Cataluña! Esta y sus hijos toda nuestra admiración, pero bien definidos; catalanes para Cataluña grande, valencianos para Valencia grande; nada de confusiones ni en el nombre, pues los hijos de ésta tierra siempre han sido valencianos, jamás catalanes, cómo Cataluña jamás ha sido de Valencia más que una vecina, si se quiere bien emparentada, pero nada más.

FRANCISCO MARTÍNEZ Y MARTÍNEZ

Casa Doñana, aniversario setecientos noventa y cinco de la entrada del glorioso Jaime el Conquistador en Valencia.

El Mercantil Valenciano. 11 de octubre de 1933, p. 3.

El Rogle Constanti Llombart ha volgut rescatar esta polemica porque, desgraciadament, passats casi cent anys, alguns elements de la societat valenciana segueixen qüestionant la seua identitat i singularitat, lo que nos sumix en una permanent crisis identitaria que impeditx el nostre avanç com a societat.

Nos unim a Josep Mª Bayarri en el seu clam:

“¡Vixca Valencia, doblement lliure!”.